

ZBIGNIEW WANAT*

TORUŃ

Bp Andrzej F. Dziuba, *Służyć życiu*, Wydawnictwo Ojców Franciszkanów, Niepokalanów 2012, ss. 344.

DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/TiCz.2013.059>

Troska o życie człowieka należała do priorytetów papieskiej posługi bł. Jana Pawła II, czego szczególnym potwierdzeniem jest encyklika *Evangelium vitae*. Jej czwarty rozdział został poświęcony ukazaniu działań, które służą promocji nowej kultury życia ludzkiego. Papież podkreślił, że trzeba wspólnie głosić, wysławiać i służyć Ewangelii życia. „Potrzebna jest powszechna mobilizacja sumień i wspólny wysiłek etyczny, aby wprowadzić w czyn wielką strategię obrony życia. Wszyscy razem musimy budować nową kulturę życia: [...] nową, to znaczy zdolną pobudzić do poważnej i śmiałej konfrontacji kulturowej z wszystkimi” (EV, nr 95). Realizacja tego zadania domaga się m.in. ciągle aktualizowanej refleksji – zgodnie z zasadą, że praktyka potrzebuje dobrej teorii.

Tym, którzy pragną odpowiedzialnie podjąć zadania wskazane przez Ojca świętego, polecić można książkę biskupa łowickiego Andrzeja Franciszka Dziuby pt. *Służyć życiu*. Jest to trzecia książka z serii: *Bioetyka i ekologia człowieka*, która ukazuje się w Wydawnictwie Ojców Franciszkanów. Książka Biskupa Profesora, znanego teologa moralisty, składa się

* Ks. dr hab. Zbigniew Wanat jest pracownikiem naukowym Wydziału Teologicznego UMK w Toruniu.

ze wstępu, dwudziestu trzech rozdziałów, zakończenia, wykazu skrótów oraz bibliografii.

We wstępie Ksiądz Biskup podkreśla, że życie człowieka jako dar i tajemnica jest szczególnym zadaniem i zobowiązaniem, gdyż obok postaw pozytywnych wobec życia rozprzestrzenia się także „kultura śmierci”. Staje się ona wezwaniem do walki przeciw „wszelkim postawom, aktom prawnym czy zwyczajom, które są negacją życia” (s. 6). Zawarte w książce refleksje – nazwane skromnie szkicami – mają wspierać zachwyty i praktyczną troskę o życie.

Antropologiczny fundament refleksji zawierają dwa pierwsze rozdziały skupione wokół pytania *Kim jest człowiek?* (s. 7–44) oraz wartości ciała, w którym objawia się chwała Stwórcy (s. 45–53). Dwa kolejne rozdziały podkreślają konieczność troski o życie zarówno w pozytywnej perspektywie odkrywania piękna życia jako daru Bożego (s. 55–64) oraz różnych jego zagrożeń, m.in. w postaci aborcji, eutanazji, samobójstwa i eksperymentów medycznych (s. 65–77).

Następne dwa rozdziały podejmują temat troski o dziecko nienarodzone. W rozdziale piątym podkreślone zostało znaczenie małżeństwa i rodziny jako naturalnego i jedyne w swoim rodzaju środowiska życia i rozwoju człowieka (s. 79–88). W rozdziale szóstym ukazany został obowiązek miłości do nienarodzonych w odniesieniu do pracowników służby zdrowia: pielęgniarek, położnych i lekarzy (s. 89–98).

Blok trzech kolejnych rozdziałów poświęcony został doświadczeniu cierpienia i bólu (s. 99–110), odkrywaniu ich tajemnicy w świetle Chrystusowego krzyża (s. 111–122) oraz konieczności osobistego przemyślenia w aspekcie ludzkiej słabości, zła, krzyża i ostatecznie śmierci (s. 123–137). Dlatego właśnie tajemnica śmierci stała się przedmiotem rozważań kolejnych rozdziałów. Najpierw ukazane zostały: biblijne pytanie o śmierć, towarzysząca człowiekowi intuicja życia oraz możliwość akceptacji śmierci w perspektywie życia wiecznego (s. 139–151). Następnie przedstawiona została służba życiu jako towarzyszenie choremu aż do naturalnej śmierci oraz konieczność humanizacji śmierci (s. 153–163).

W rozdziale dwunastym Autor ukazuje problemy transplantacji, m.in. nadzieje związane z postępowaniem medycyny, konieczność prawa oraz spojrzenie na przeszczepy w perspektywie daru z siebie (s. 165–176). Po tych refleksjach pełnych autentycznej nadziei, kolejne dwa rozdziały przedstawiają – ujawniające brak nadziei – zagadnienie eutanazji. Stanowi ona bardzo aktualne wyzwanie ze względu na szerzącą się „kulturę

śmierci” także w postaci „kultury eutanazji” (s. 177–187). Dlatego trzeba się zdecydowanie przeciwstawić tym zjawiskom ukazując, w kontekście wielkości człowieka, prawdziwe rozumienie „godności umierania” (s. 189–200).

Rozdział piętnasty poświęcony został narkomanii. Z jednej strony jest ona osobistym dramatem uzależnionych i ich bliskich, a z drugiej strony rodzi pilne zadania legislacyjne oraz prewencyjne i wychowawcze (s. 201–213). Dwa kolejne rozdziały podejmują problem AIDS, najpierw w aspekcie odpowiedzialności chorych i wobec chorych (s. 215–231), a następnie w odniesieniu do współpracy chorego i lekarza (s. 233–241). Natomiast w rozdziale osiemnastym Ksiądz Biskup rozważa doniosłą społecznie kwestię ubóstwa i biedy, podkreślając konieczność rozumnych działań oraz formacji sumienia w duchu miłości i solidarności (s. 243–254).

Pokrewnym zagadnieniom przemocy i terroru poświęcone zostały dwa kolejne rozdziały. Dziewiętnasty zwraca uwagę na nasilające się zjawisko przemocy, jego znamiona, mechanizmy powstawania oraz konieczność przeciwdziałania (s. 255–265). Rozdział dwudziesty zaś ukazuje terroryzm jako drogę negacji życia przez zaprzeczanie autentycznej godności osoby ludzkiej i uniwersalnych zasad życia społecznego (s. 267–277).

Ostatnie trzy rozdziały ukazują wieloaspektowy problem troski o pokój na świecie. Najpierw w perspektywie ekologicznej podkreślona została możliwość i konieczność harmonijnego współżycia człowieka z przyrodą, grzechy i konieczność „nawrócenia ku naturze” (s. 279–291). Następnie w perspektywie daru i zadania omówiona została odpowiedzialność za świat jako miejsce integralnego rozwoju i doskonalenia się człowieka (s. 293–299). W ostatnim dwudziestym trzecim rozdziale ukazany został pokój jako ciągle aktualne zadanie, związane z codziennymi wyborami, koniecznością poszukiwania prawdy, promowania sprawiedliwości oraz formowania ludzkich serc w otwartości na Boży dar pokoju (s. 301–312).

W krótkim zakończeniu Ksiądz Biskup podkreślił, że przytoczone w książce dość liczne przykłady zjawisk i postaw negacji życia, stanowią nade wszystko wołanie o odpowiedzialną i ofiarną służbę życiu, która nada sens i pozwoli na sposób osobowy wypełnić czas ziemskiego pielgrzymowania (s. 313).

Omawiana książka przynosi nie tylko refleksję Autora osnutą wokół nauczania Kościoła, ale także daje okazję, by to nauczanie osobiście poznać. Służą temu przypisy, w postaci fragmentów wypowiedzi

papieskich i innych dokumentów. Na wielu stronach książki przypisy te są obszerniejsze niż sam główny tekst. Być może łącznie wszystkie cytaty (swego rodzaju antologia niemal siedemset tekstów, o czym mówi ciągła numeracja przypisów) zajmują nawet więcej miejsca niż rozważania będące komentarzem do nich. Stanowią one szczególne zaproszenie i zarazem pomoc, by sięgnąć do źródeł odnoszących się do Ewangelii życia i nie polegać jedynie na przetworzonych, często uproszczonych informacjach z drugiej ręki.

Zaproponowana forma otwiera przed czytelnikiem przestrzeń twórczego myślenia. Szkice poświęcone ważnym zagadnieniom bioetycznym zostawiają ową przestrzeń, wskazując jedynie możliwe kierunki refleksji (zapewne nie wszystkie), podpowiadają, jaki obszar tematyczny warto osobiście pogłębić. Z tego typu ujęcia zapewne ucieszą się m.in. wykładowcy teologii moralnej, gdyż bogaty materiał źródłowy można wykorzystać jako punkt wyjścia do ćwiczeń i seminariów z wybranych zagadnień bioetycznych.

W kontekście powyższych pozytywnych uwag trzeba zapytać, dlaczego w książce nie pojawił się tak żywo dyskutowany w Polsce temat sztucznego zapłodnienia *in vitro*? Ksiądz Biskup wymienia wprawdzie w bibliografii podstawowe dokumenty Kościoła, które omawiają tę kwestię: *Donum vitae* i *Dignitas personae*, ale w tekście odwołuje się do nich omawiając zagadnienie eksperymentów medycznych (s. 75–77), jedynie bardzo ogólnie sygnalizując problem leczenia niepłodności (s. 80–81) oraz rozważając dopuszczalność zabiegów na ludzkim embrionie (s. 96–97). Jest faktem, że zarówno poszczególni biskupi, jak i Episkopat Polski in gremio wielokrotnie zabierał głos w sprawie *in vitro*. Jednak temat ten ciągle domaga się refleksji służącej formacji moralnej społeczeństwa, dlatego szkoda, że zabrakło jej w omawianej książce.

Drobna uwaga dotyczy umiejscowienia w bibliografii *Katechizmu Kościoła Katolickiego*, który znalazł się dopiero w ostatnim dziele: *Dokumenty dykasterii i inne* (s. 336). A przecież jest to jeden z najważniejszych dokumentów pontyfikatu Jana Pawła II – „pewny i autentyczny punkt odniesienia w nauczaniu nauki katolickiej” (Konstytucja *Fidei depositum*, 11.10.1992). Za redakcyjne niedopatrzenie należy uznać brak na stronie informującej, że jest to już trzecia publikacja z serii *Bioetyka i ekologia człowieka*, tytułów poprzednich książek.

Na koniec – zachęcając do lektury książki Biskupa Andrzeja Dziuby – trzeba powiedzieć, że nie jest to książka dla czytelnika, który

w pośpiechu szuka gotowych rozwiązań i wyczerpujących opracowań. Nie taki był jednak zamiar Autora, który słusznie zauważa, że życie zawsze będzie zaskakiwać wielością nowych sytuacji i okoliczności. Ale właśnie dlatego troska o nie – służba życiu nigdy nie znudzi monotonią powtarzanych działań. Co więcej, stanie się źródłem fascynujących odkryć oraz pięknych duchowych przeżyć i doświadczeń.

